

10. siječnja 1993.

*Misa za mir
u katedrali sv. Jakova u Šibeniku*

Pitanje rata i mira – pitanje navještenja Isusa Krista

Jučer i danas izvijala se žarka molitva u Asizu za mir, a osobito na našim prostorima, u Bosni, u Hrvatskoj. Ali i na Balkanu, i tamo u Zakavkazju, općenito u Europi i u svijetu. U središtu molitve svakako bila su stradanja na našem području.

Sveti otac je rekao: »Nemoćni smo. Nismo svjetska sila. Naše oružje je molitva.« Način kako svjetske agencije i svjetovna javnost shvaća i prenosi taj molitveni skup u Asizu pokazuje da je pouzdanje više usmjereno u diplomatske pregovore, osobito u vojnu akciju da se zaustavi agresija, da se zaustavi rat. A molitva, čak i tako žarka i tako sveobuhvatno ostvarena u Asizu, čini se kao da je neki ukras, nešto malo sporedno, nešto što ne može imati toliku snagu i odlučan utjecaj. Pitanje je da li kršćani na isti način procjenjuju snagu molitve u svim, pa i napose u ovim teškim prilikama. Mi se sjećamo onih masovnih okupljanja i molitve krunice, osobito u Zagrebu, po trgovima i ulicama, sa svijjećama, pa i ovdje kod nas u Šibeniku – tamo prije nego što je pravi rat započeo, pred kasarnom. Ali se čini da smo se s vremenom umorili. Činilo se da smo uzalud molili, da nam se nije ostvarilo, da nismo bili uslišani. Poslije tih molitava, javnih, masovnih, zaredala su teška stradanja i ona još uvijek traju.

I gledajući cjelovito, kao da nas je stvarno trebalo vratiti onom iskonskom kršćanskom povjerenju u molitvu – povjerenju u Božju snagu i u Božju ljubav. Ali trebalo nam je pripomenuti i to da molitva, molitva ustima, ne može biti sve, već molitva srcem, molitva životom, ili kako kaže Evanđelje: »Ovaj se rod može istjerati samo postom i molitvom«, odricanjem, pokorom, pokorom da bismo uskratili sebi i da bismo pomogli drugima. Moliti i djelovati, moliti i činiti mora ići zajedno jer bi inače molitva bila prazna a čin bi bio samo ljudski, ograničena dometa i ograničene moći. Kroz molitvu ostvaruje se dijalog. Bog nam nešto govori. Ako čujemo, mi odgovaramo. Taj Božji

govor zahvaća naše misli i naša srca i prenosi se u naše životne stavove i u naše životne postupke, u naše djelovanje. I stoga je prava molitva cjelovita samo s ispravnim načinom shvaćanja i ispravnim načinom postupanja, djelovanja.

Za Isusa kaže sv. Petar u ovom govoru iz Djela apostolskih da je prolazio svijetom čineći dobro i liječeći sve koje je bio obuzeo davao. A ovdje smo rekli da se taj rod, sotonski rod, može istjerati samo molitvom i postom. Mi smo često prisiljeni ne samo doživljavati, ne samo djelovati, nego i razmišljati o najdubljim uzrocima svega ovoga što nas je snašlo i što nas snalazi. Odakle izvire ta razorna moć, ta razorna snaga? Odakle izvire? Svakako ne iz nekog pravednog i čistog srca. Izlazi, izvire iz neke provalije zla, iz nekog tamnog izvora. Ne izvire iz pokrštena čovjeka. Ne izvire iz čovjeka koji je preobražen po milosti i koji čuva čisto srce, nego proizlazi iz čovjeka koji je – po Svetom pismu – »stari čovjek«, iz poganskog srca, s tim da izvorni poganim može u dobroj vjeri tražiti put prema Bogu i taj je put iz vlastita uvjerenja pravi put. Ali otpadnički rod, rod velike apostazije, odbacivanja, vrijeđanja, prezira Boga, rod koji je proizišao iz svetogrđa, taj rod u sebi nosi tamno izvorište zla. I zato se moramo pitati: Gdje je Isus Krist na ovim našim prostorima? I na koji način on danas prolazi balkanskim prostorima – kako se to kaže, pa to čak i ružno zvuči – da ozdravi sve one koje je opsjeo davao?

Mi često govorimo da je Evandelje zasjalo na ovim prostorima našem hrvatskom narodu pred tisuću trista i više godina. To je bilo pokršćavanje naroda, ulaženje u vjeru, u Crkvu, a onda i pridruživanje kršćanskim narodima i započinjanje jednog povijesnog hoda koji je oplodio i život, i obitelj, i društvo, i umjetnost i kulturu uzetu cjelovito. U doba prvih misionara i prvih koji su naše prede krstili da bi bili prepороđeni iz vode i Duha Svetoga ovamo su dolazili misionari iz Rima ili vjerojatno iz ovih naših primorskih, starih kršćanskih biskupija, koje su postojale prije nego što su Hrvati došli ovamo. A dolazili su i misionari sa Zapada, iz franačke države. A u istočni dio Balkanskog poluotoka dolazili su misionari iz Carigrada, iz Bizanta. I zato se tamo ukorijenio istočni obred, istočni način molitve, liturgije i crkvenog života. A na ovoj našoj, zapadnoj strani, ono što se onda zvalo Zapadno Rimsko Carstvo, od Drine na Zapad, dolazili su misionari sa Zapada, nositelji rimske ili latinske kulture i kršćanskih običaja, kršćanskog načina izražavanja vjere i oblikovanja života po vjeri.

Ali mi danas – na kraju 20. stoljeća – moramo postaviti pitanje: »Kako ponovno krstiti taj narod? Kako nanovo krstiti te narode?« Odnosno, moramo

se pitati: »Je li to kršteni narod ili je to nekršteni narod? Jesu li to kršteni ljudi ili ljudi koji nisu primili sakramenat svetog krštenja?« Ali, ako su ga i primili, nisu oblikovali svoje misli i svoja životna opredjeljenja po Isusu Kristu i po njegovu Evandelju. Nije im donesen, nije im prenesen Isus Krist. Ili, ako su ga čuli, ugušili su u sebi njegov glas, njegov zov i on nije djelatan, nije djelotvoran. On je izbačen. On nije pripušten. Praznina duha i srca govori da tu istinskog kršćanstva nema. No, ovakvo razmišljanje ne zaboravlja ono što je također večeras pročitano iz Svetog pisma: da Bog nije pristran, da mu je u svakom narodu mio onaj koji ga se boji i čini pravdu. I stoga ovo razmišljanje o Isusu Kristu, o njegovoj prisutnosti na balkanskim prostorima ne želi biti pristrano i ne želi unaprijed imenovati narod u kojem Krist jest prisutan ili u kojem nije prisutan. Moramo svi priznati da je ovo pola stoljeća nasilnog ateizma posvuda ostavilo svoje tragove, čak i tamo gdje se pokazuje dobra volja ili, da tako kažemo, naklonost, simpatija prema onomu što je kršćanstvo i što je Crkva. I tamo susrećemo prazninu. Što tek tamo gdje kroz čitava ova desetljeća nije bilo prave evangelizacije, nije bilo ustrajne, sustavne katehizacije!? I stoga, kada Sveti otac jučer i danas govori o putovima mira, onda govori o Isusu Kristu koji dolazi na krštenje da odnese grijeh svijeta, da primi na sebe grijeh da bismo mi odahnuli, da bismo bili oslobođeni. On dolazi da pokaže nama put kako i mi po krštenju bivamo očišćeni i oslobođeni grijeha i krivnje i upućeni na novi način i života, i mišljenja i postupanja.

I stoga za ovo naše područje, koje je bilo kristijanizirano, pitanje života i smrti, pitanje napredovanja i nazadovanja, pitanje rata i mira postaje pitanje Isusa Krista. Gdje je on u našim dušama, u obiteljima, gdje je on u narodu? I stoga je i duhovna otvorenost prema budućnosti, prema izlasku iz ruševina, iz krvi, iz smrti, zapravo izlaz iz strašnog grijeha.

Može se na različite načine imenovati ova strahota koja se događala i koja se događa. Ali ima jedno ime koje dolazi iz Svetog pisma, iz Biblije, ime za tu strahotu, a to je grijeh. Grijeh – svjesno kršenje Božjega zakona, svjesno djelovanje suprotno prirodnom moralnom zakonu, koji čovjek, ako ga nije posve namjerno ugušio, ipak nosi u sebi i osjeća ga. Grijeh – to je temeljit sukob s Bogom i sa svim što je plemenito i dobro a što odjekuje u čovjekovu srcu. Grijeh je krivnja, osobna, pojedinačna. Ali se u grijehu i podupiremo. Jedni drugima dajemo primjer, jedni druge zavodimo. I zato se može dogoditi da velika masa postaje uzajamno sukrivac i da onda grijeh naraste do dimenzije strašne, vidljive katastrofe i u ljudskom društvu i u djelima koja su ljudi stvarali kroz povijest i u samoj prirodi. Priroda je obeščašćena, priroda je prezrena i pogažena. A u svemu tome kao korijen i temelj prezren je Bog.

Taj veliki grijeh, koji je postao još više moguć zato što je na ovim prostorima generacijama, naraštajima rasla odsutnost Božja – taj veliki grijeh, dakle, traži i veliko pokajanje, ekspijaciju – zadovoljštinu. Ili, mogli bismo čak reći, kaznu. Mi se danas, mi svećenici također, čak ne usudimo upotrebljavati neke teške, proročke izraze po kojima bi se i sve ovo što proživljavamo moglo nazvati »kaznom Božjom«. A Marko Marulić, veliki duhovni čovjek i duhovni pisac, koji je pisao na kraju 15. i na početku 16. stoljeća ovdje u Splitu i čije su knjige bile duhovno štivo po svemu ondašnjem svijetu, pisao je o turskom pustošenju u ovom našem zaleđu, gotovo do samih zidina Splita. I usudio se, usudio se tada u Splitu javno analizirati moralni život grada. I to sasvim otvoreno: moralni život puka, moralni život svjetovnih vlasti i moralni život svećenstva. I rekao je: »Sve ovo što turska najezda uništava i ruši, to je kazna Božja.« Kada mi to danas čitamo, ostajemo nekako potreseni i kao da ne damo tim njegovim mislima u svoju dušu i u svoju pamet i ne usuđujemo se na takav način izricati sudove o ovim patnjama koje su nas zadesile. Ali, kad gledamo sve zajedno, sve ove naše prostore, pogotovo prostore bivše države u kojoj smo svi živjeli, ali i dalje, tamo prema Rumunjskoj, prema Bugarskoj, prema Albaniji, sve te balkanske prostore, onda moramo uočiti da su se tu dogodili strašni grijesi protiv Boga i protiv čovjeka, da je tu prezren i pogažen Bog, da su se tu dogodila teška svetogrđa. A kaže Sveto pismo: »Nema mira bezbožnicima.«

Slušajući i promatrajući i riječi, i ljude i molitve u Asizu sinoć i danas, ovo razmišljanje o tome gdje smo u odnosu prema Bogu, gdje smo u odnosu prema Isusu Kristu, na koji način treba da Krist prođe da bi izliječio sve koje je zarobio sotona, naš pogled, naše unutarnje supatništvo i suosjećanje širi se na razmišljanje, ne samo u molitvi, izoliranoj od svega onoga što činimo, nego to razmišljanje zahvaća cjelinu i postavlja nam pitanje i o našem djelovanju, i o našoj molitvi, i o našoj vjeri, i o našoj moralnosti i o našoj duhovnosti. Jer iz te kršćanske duhovnosti i moralnosti, uza sve otpore i stradanja, izvire kraljevstvo Božje, koje je mir i radost u Duhu Svetome. Tamo gdje nema mira i radosti u Duhu Svetome, znači da su pogaženi korijeni, da su obeščašćeni. Treba nam, dakle, nanovo proglasiti evanđelje riječima i životom, svjedočenjem. I to, koliko je moguće, do krajnjih granica, na načine koji su nam mogući. Svima. Svima! Mi smo naslijedili neke granice preko kojih se čini da je evanđelju ili evangelizatoru zabranjeno proglašavati evanđelje. Čini se, na primjer, da ja kao šibenski biskup ili biskup općenito imam proglašavati evanđelje samo Hrvatima, kao da je zabranjeno proglašavati evanđelje svim ljudima, bez obzira na to koje su nacionalnosti. Ne

zato da ih netko pridobije za sebe, nego da djeluje na ono što je kršćansko u svakome od nas, da se to probudi, da to raste i da to oblikuje čovjeka u njegovu mišljenju, u njegovu ponašanju. Jer tamo gdje je evanđelje zaspalo ili gdje je zapretano, ako je još uvijek prisutno, treba ga ražariti, treba ga potaknuti. Evanđelje treba naviještati svim ljudima, djelovati evangelizatorski na svako srce, na svaku dušu zato da svatko bude otvoren prema Isusu Kristu. Ne prema nekim drugim povijesnim, pa čak i kulturnim granicama, razlikama i vrijednostima, nego da svako srce bude otvoreno prema Isusu Kristu, da Isus Krist može proći i liječiti svakoga koga je obuzeo đavao, da može liječiti svaki grijeh u svakom srcu i da može pronaći u svakom narodu »svakoga tko se Boga boji i tko čini pravdu«. Tako Isus, premda pripadnik jednoga naroda, jedne kulture, unosi univerzalno, općenito, općeljudsko i općebožansko Kraljevstvo i u to Kraljevstvo skuplja ljude svih kultura, svih rasa, svih jezika i svih naroda. I to je onda njegov put mira, to je onda njegov put ozdravljenja, to je onda njegova budućnost za čovjeka u vremenu i u vječnosti. Naša molitva, naša razmišljanja i naša nastojanja slijede taj put. Amen.